

Advies betreffende het voorontwerp van decreet houdende de verplichting voor bepaalde organisaties om een uittreksel uit het strafregister als vermeld in artikel 596, tweede lid, van het Wetboek van Strafvordering, te controleren voor bepaalde nieuwe medewerkers

1. Situering

In het kader van het versterken van de beleidsdomeinoverschrijdende aanpak tegen grensoverschrijdend gedrag, werkte de Vlaamse Regering het Vlaams actieplan ter bestrijding van seksueel geweld, goedgekeurd op 13 oktober 2020 uit. Het voorliggend ontwerp van decreet is één van zeventig andere acties die opgenomen zijn in het Vlaams Actieplan ter bestrijding van seksueel geweld.

2. Adviesvraag aan het HOV

Op 16 juli stelde minister Zuhair Demir de vraag naar advies betreffende dit voorontwerp van decreet aan het HOV (Horizontaal Overleg Vrijwilligers), waarin gevraagd wordt het Steunpunt Vrijwilligerswerk en de Verenigde Verenigingen te consulteren.

De minister wijst er in haar adviesvraag op dat in het decreet momenteel zowel professionals als vrijwilligers met een overeenkomst worden gevat. *“De wet van 3 juli 2005 betreffende de rechten van vrijwilligers bepaalt echter niet of en wanneer er een overeenkomst dient opgemaakt te worden voor vrijwilligers.”* De minister vraagt daarom ook om aan te geven of en om welke reden het onderscheid dat momenteel wordt voorzien tussen vrijwilligers met en zonder overeenkomst gerechtvaardigd is en of het toepassingsgebied niet uitgebreid moet worden naar alle vrijwilligers.

3. Advies ‘de Verenigde Verenigingen’

Het spreekt voor zich dat we de bescherming van de integriteit van kinderen en jongeren een belangrijke prioriteit vinden. We achten het positief dat de Vlaamse Regering met het Vlaams Actieplan ter bestrijding van seksueel geweld acties onderneemt om grensoverschrijdend gedrag en seksueel gedrag tegen te gaan.

Na bevraging en aftoetsing bij onze sectoren zien we dat bij de meeste van onze sectoren er geen draagvlak is voor dit ontwerp van decreet. Er zijn hierbij uitzonderingen, met name bij de sportsector. Dit heeft echter vooral te maken met de reeds huidige gang van zaken en de eigenheid van de sector.

We komen evenwel tot volgende gemeenschappelijk gedragen bezorgdheden:

- **Wat wordt er met een overeenkomst bedoeld?**
Gaat het over enkel schriftelijke overeenkomsten of ook mondelinge overeenkomsten? De (federale) vrijwilligerswet spreekt niet over een verplichting om een schriftelijke overeenkomst af te sluiten. Enkel organisaties die onder het Vlaams decreet vrijwilligerswerk ¹vallen, zijn verplicht om een ‘afsprakennota’ op te maken tussen organisatie en vrijwilliger. In de meeste

¹ Dit zijn organisaties die een erkenning hebben gekregen en vallen onder het departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin.

sectoren van de Verenigde Verenigingen wordt beperkt gewerkt met schriftelijke overeenkomsten. Een mogelijk averechts effect van deze maatregel zou kunnen zijn dat er geen schriftelijke overeenkomsten meer afgesloten worden om zo bijkomende administratie te vermijden.

- ⇒ Het begrip 'overeenkomst' is te onduidelijk omschreven en leidt tot verwarring en ongelijke behandeling. Het is niet zinvol en, gezien de praktijk in het verenigingsleven, niet relevant om hier een onderscheid in te maken.
- We stellen ons de vraag of het verplicht opvragen van een uittreksel uit het strafregister geen **vals gevoel van veiligheid** met zich meebrengt. Het uittreksel uit het strafregister geeft enkel zicht op veroordelingen. Een blanco strafblad geeft geen garantie dat een persoon onberispelijk gedrag vertoont ten aanzien van minderjarigen en het gaat ook over een momentopname. Er gaat bvb. enige tijd overheen vooraleer veroordelingen zichtbaar zijn op het strafregister. Er zit steeds meer dynamiek en wisseling in het engagement bij vrijwilligers, waardoor er, zeker in bepaalde sectoren, achter de feiten aan wordt gelopen.
 - Bovendien staan op het attest ook alle veroordelingen, ook die zaken die niet relevant zijn voor de uitvoering van taak/opdracht waarvoor vrijwilligers zich engageren en feiten die zich soms jaren geleden gesteld hebben. De vereniging, veelal zélf vrijwilligers, moeten dit dan controleren, registreren, op de juiste momenten opvragen, een 'verwerkingsverantwoordelijke' aanstellen, betrouwbaarheid garanderen Dit zorgt voor **hoge drempels** en zal **vrijwilligers afschrikken om een engagement aan te gaan**. Bijkomend moeten we vaststellen dat er een beperkte kennis is over wat op welk 'model' van uittreksel vermeld wordt, laat staan dat velen weten dat er verschillende modellen bestaan. Hierdoor zullen kandidaat-vrijwilligers omwille van zelfcensuur niet de stap zetten naar vrijwilligerswerk.
 - Door dit decreet wordt **verenigingen een beoordelings- en controlebevoegdheid** opgelegd. Verenigingen en hun vrijwilligers krijgen hiermee de verantwoordelijkheid opgedrongen uittreksels van strafregisters te interpreteren en te 'oordelen' over andere vrijwilligers of zij blijken geven van 'onberispelijk gedrag tav minderjarigen'. De beoordelingselementen in artikel 3 van het voorontwerp zijn te vaag en vormen geen generieke leidraad om tot een billijke beoordeling te komen. Het is ons inziens niet opportuun deze verantwoordelijkheid bij vrijwilligersorganisaties en hun vrijwilligers te leggen. Bovendien stelt zich de vraag of dit geen inbreuk betekent op een aantal grondrechten van de betrokken vrijwilligers (recht op privacy, vermoeden van onschuld, ...).
 - Het verplichten om systematisch een uittreksel uit het strafregister op te vragen, zal veel bijkomende **administratieve overlast** met zich meebrengen. We meenden dat het net de ambitie van de Vlaamse overheid was om de regeldruk te verlagen. Deze verplichting zal ook omwille van deze praktische en administratieve redenen de **drempel naar vrijwilligerswerk, zowel voor verenigingen als voor vrijwilligers verhogen**. En dit in tijden waar het reeds moeilijker is om vrijwilligers langduriger te engageren
 - Er wordt in het ontwerp van decreet de afbakening gemaakt dat de medewerker '*in het kader van de activiteit op structurele basis rechtstreeks contact hebben met minderjarigen*'. Vrijwilligers stromen vaak geleidelijk in of nemen geleidelijk aan meer/andere taken op. Wat is dan het 'afklompoment' om een attest op te vragen? Wat zijn de criteria voor '**structurele inzet**' en '**rechtstreeks contact met minderjarigen**'? Met andere woorden, de omschrijving in het ontwerpdecreet is **niet duidelijk** genoeg en creëert grijze zones. Het lijkt ons ook moeilijk om hier eenduidigheid in te voorzien, gezien de grote diversiteit in de werking bij de verschillende

sectoren (vb. sportsector tav amateurkunstensector enz.). Bovendien zal er dan ook binnen een en dezelfde vrijwilligersorganisatie onderscheid ontstaan tussen vrijwilligers, waarbij er bij sommigen een attest gevraagd wordt en bij anderen niet.

- Het ontwerp van decreet stelt dat het niet noodzakelijk is dat de activiteiten uitsluitend op minderjarigen gericht zijn. **'Indien een deel van het doelpubliek van de activiteiten minderjarigen zijn, zal het decreet van toepassing zijn.'** Ook dit creëert grijze zones en vraagt meer duiding.
 - Er worden in de verschillende sectoren reeds veel (proactieve) inspanningen geleverd om grensoverschrijdend gedrag te vermijden en tegen te gaan. In plaats van deze verplichting op te leggen, lijkt het ons sterk aangewezen om **bestaande acties verder te verfijnen en in te zetten op vorming, opleiding en preventieve acties.**
- ⇒ Het uitbreiden van het toepassingsgebied naar vrijwilligers is ons inziens omwille van bovenstaande redenen niet wenselijk.

Tot slot. Het beschermen van de integriteit van kinderen en jongeren is ook voor onze verenigingen van primordiaal belang. Niettemin, verenigingen spelen een cruciale rol in het creëren van sociale betrokkenheid, groeikansen geven aan mensen, het verhogen van de maatschappelijke participatie en ontmoeting op welke wijze dan ook. We vrezen dat het verplichten van deze controle deze kansen op ontmoeting, groepsvorming, activering, participatie, ... in sterke mate zal tenietdoen.

Brussel, 26/08/2021